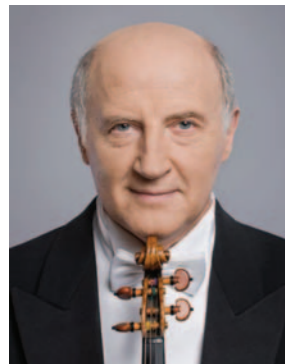

Luisi, Maazel, Markovic, Ono, Prick, Rahbari, Rasilainen, Remmereit, Salonen, Sanderling, Saraste, Schirmer, Sieghart, Stein, Tetzlaff, Weil in Wildner.

Lani je debitirala s Simfoničnim orkestrom iz Sydneyja in Charlotte, odprla sezono Essenske filharmonije, posnela Beethovne in Mozartove klavirske koncerte z Orkestrom Haydn iz Bozna pod vodstvom Gustava Kuhna. V letošnjem letu ji lahko prisluhnemo na nastopu skupaj s Filharmonijo Stuttgart in Slovaško filharmonijo.

Kot komorna glasbenica je članica Dunajskega godalnega kvarteta, s katerim redno nastopa na Dunaju in se udeležuje turnej po Japonski. Zadnja tri leta pa je tudi članica dunajskega Tria Brahms.

BORIS KUSCHNIR – violina

Boris Kuschnir, rojen leta 1948 v Kijevu, je študiral violino na Moskovskem konservatoriju Čajkovski pri profesorju B. Belenkijevem in komorno glasbo pri V. Berlinskem, članu Kvarteta Borodin. Nanj so močno vplivala ponovna srečanja z D. Šostakovičem in D. Oistrachom, kjer se je prav tako izpopolnjeval. Med leti 1970 in 1979 je bil član Moskovskega godalnega kvarteta, leta 1984 je na

Dunajskem konservatoriju pridobil profesorski naziv, že deset let pa je tudi redni profesor na Univerzi za glasbo v Gradcu. Uspešnost Borisa Kuschnirja kot učitelja potrjujejo veliki, mednarodni dosežki njegovih učencev, med njimi naj omenimo Juliana Rachlina in Nikolaja Znaiderja. Kuschnir je tudi član žirij velikih glasbenih tekmovanj. Pred 25 leti je Kuschnir ustanovil Dunajski trio Schubert, leta 1993 je sledila ustanovitev Tria Brahms z Dunaja. Med njegovimi številčno bogatimi posnetki naj omenimo celotne Mozartove klavirske trie in Schumanova zbrana dela za klavirski trio. Zadnjih nekaj let je Kuschnir tudi član Kvarteta Kopelman, s katerim je prav tako obiskal številne odre sveta in posnel mnoge zgoščenke.

ORFEO MANDOZZI – violončelo

Orfeo Mandozzi je že štiri leta po pričetku študija violončela debitiral v okviru evrovizijskega tekmovanja s solističnim nastopom z orkestrom. Na mnogih mednarodnih tekmovanjih je zasedel prva mesta (Johannes Brahms, Osaka, UFAM Pariz, Orpheus in Illzach). Znanje je nadgrajeval na študiju violončela, kompozicije in dirigiranja, študij zaključil v Parizu, se

izpopolnjeval še na Milanskem konservatoriju, Njujorškem Juilliardu in dunajski Visoki glasbeni šoli, na slednjih dveh s častnim priznanjem. Redno je sodeloval z vodilnimi imeni svetovnih čelistov, kot so Rostropovič, Yo Yo Ma, Shapiro, Tortelier in Gendron. Poleg dolgoletnega tesnega sodelovanja s Kuschnirjem je povezan tudi z Bernardom Greenhousom.

Kot solist je s turnejami obšel skoraj vse evropske dežele, ZDA, Južno in Srednjo Ameriko ter Srednji Vzhod. Njegov repertoar je v precejšnji meri zajet na mnogokrat nagrajenih solističnih in komornoglasbenih posnetkih. Glasbena sodelovanja Mandozzija vključujejo nastope z velikimi glasbeniki, kot so Nikolaj Znaider, Julian Rachlin, David Garrett, Gérard Caussé, Yuri Bashmet, Itamar Golan, Stefan Vladar in drugi. Med dirigentskimi imeni omenimo naslednje: Luisi, K. Järvi, Markson, Litton, Breuer, Eschwé, Rudner, Amigo, Andretta, Bouaniche, Bral, Briccetti, Venzago, Jurowski, Fedeli, Kolonovits, Keuschnig, Mark, Mattes, Orozco-Estrada, Remmereit, Trikolidis, Schmidt-Gertenbach, Bakels, Blech, Entremont idr.

Poleg standardnega repertoarja veliko energije posveča tudi delom skladateljev, kot so Nino Rota, Lalo, van Goens, Fiala in Malzat. Poleg tega sodeluje tudi z mnogimi sodobnimi skladatelji. V letošnjem letu bo izdanih veliko njegovih novih zgoščenk, prav tako pa načrtuje tudi koncerte v Evropi, Aziji, ZDA in v bližnjevzhodnih državah.

Napovedujemo

•••

Petek, 27. februar 2009, ob 19.30
4. abonmajski koncert Orkestrskega cikla
Dvorana Union Maribor

SIMFONIČNI ORKESTER RTV SLOVENIJA

Walter Proost dirigent
Iwona Sobotka – sopran

Spored: Hall, Strauss, Barber, Bernstein

•••

Četrtek, 5. marec 2009, ob 14.00
5. abonmajski koncert Cikla za mlade – red Pizzicato
Dvorana Union Maribor

GLASBA DA BESEDO – BESEDA DA GLASBO

Trobilni trio Triumvirat

Spored: Vodušek, Makarovič, Zajc, Strniša, Kocbek

•••

Četrtek, 19. marec 2009, ob 19.30
5. abonmajski koncert Komornega cikla
Dvorana Union Maribor

LEIPZIŠKI GODALNI KVARTET

Mojca Zlobko Vajgl – harfa

Spored: Beethoven, Caplet, Mendelssohn Bartholdy

•••

Petek, 27. marec 2009, ob 19.30
5. abonmajski koncert Orkestrskega cikla
Dvorana Union Maribor

KOMORNI GODALNI ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE

Markus Forster – kontratenor
Enrico Dindo – violončelo

Spored: Lebič, Haydn, Händel

Maribor, Slovenija kandidat za Evropsko prestolnico kulture 2012

ČISTA ENERGIJA!

Maribor • Murska Sobota • Novo mesto • Ptuj • Slovenj Gradec • Velenje

VEČER **RTS!**

KOMORNI CIKEL

4. ABONMAJSKI KONCERT

Torek, 17. februar 2009, ob 19.30
Dvorana Union Maribor

TRIO BRAHMS Z DUNAJA

JASMINKA STANČUL klavir

BORIS KUSCHNIR violina

ORFEO MANDOZZI violončelo

avstrijski kulturni forum®

2008 | 2009

Koncert sta podprla Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Mestna občina Maribor.

Informacije in prodaja vstopnic: Narodni dom Maribor, Ulica kneza Koclja 9, 2000 Maribor, vsak delavnik od 8.30 do 18. ure, v soboto od 9. do 12. ure ter uro pred koncertom v Dvorani Union v Mariboru. **Tel.** 02 229 40 11; 02 229 40 50; 040 744 122; 031 479 000. **E-pošta:** info@nd-mb.si, prodaja@nd-mb.si

<http://www.nd-mb.si/>

Spored

JOSEPH HAYDN (1732–1809):

Trio za klavir, violino in violončelo št. 39 v G-duru, Hob. XV:25

Andante

Poco adagio: Cantabile

Rondo all' Ongarese: Presto

Andante

JOHANNES BRAHMS (1833–1897):

Trio za klavir, violino in violončelo št. 2 v C-duru, op. 87

Allegro

Andante con moto

Scherzo: Presto

Finale: Allegro giocoso

Andante

Allegro

Andante

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Po korpusu godalnih kvartetov so klavirski trii **Josepha Haydna** največja skupina njegovih komornih instrumentalnih del. Zgodnje tovrstne kompozicije so glede datacije zelo izmuzljive, vsekakor pa je v času od nastanka prvih do poznih klavirskih triov minilo dobro desetletje ali dva. V tem času se je Haydn iz skladatelja predklasicističnega in še bolj malo osebnega sloga razvil v umetnika z izoblikovanim individualnim stilom. In čeprav je Haydn sam (kakor je bilo v 18. stoletju običajno) svoje klavirske trie ponavadi imenoval »sonate za klavir s spremljavo«, je taka oznaka s stališča današnjega poslušalca večkrat komajda upravičena. Violina tu ni samo spremljava klavirja, saj nastopa z njim v živahnem, četudi za violinista morda ne tako tehnično zahtevnem dialogu. Violončelo pa ostaja navezan na klavirski bas, ki ga podvaja. Ta instrument Haydn zelo prefinjeno uporablja tudi kot sredstvo posebnih zvočnih učinkov (oktaviranje basa, pavziranje, krajši ali dolgo zadržani toni) in na ta način izpostavi posebne poudarke v glasbenem dogajanju.

Haydnovi trii so večkrat povezani v manjše zaokrožene skupine. V nekaterih so kompozicije tesno povezane, drugje je stik med njimi rahlejši. Klavirski trii Hob. XV:24–26 niso povezani samo preko svojih sorodnih tonalitet (D-dur, G-dur in fis-mol), temveč skoraj vzorčno predstavljajo tri povsem različne možnosti široke tristavčne zasnove, kakršna je značilna za Haydnove klavirske trie, znotraj te pa se kaže kar največje možno oblikovno bogastvo stavkov. Najbrž so trii nastali leta 1795, kmalu po znamenitih londonskih simfonijah. Posvečeni so Haydnovi londonski učenki Rebecci Schroeter, vdovi po kraljevem glasbenem učitelju Johannu Samuelu Schroeterju, s katero se je Haydn pozimi 1791–92 zapletel v strastno ljubezensko zvezo. Haydn je priznal, da bi se z njo takoj poročil, če bi bil le prost. Čeprav se njuna pisma, ki si jih je skladatelj prepisoval tudi v žepno knjižico, po Haydnovem odhodu leta 1792 niso ohranila, sta ostala povezana, o čemer poleg omenjenih triov priča tudi dejstvo, da je Schroeterjeva ostala s Haydnom v poslovnih stikih.

Klavirski trio št. 39 v G-duru, imenovan tudi *all'Ongarese*, slovi predvsem po svojem zadnjem stavku, ekso-tičnem in živahnem »madžarskem rondoju«, ki izkazuje sorodstvo s ciganskimi plesnimi melodijami. Prvi stavek, Andante, predstavlja figuralne variacije dvodelne teme. V počasnejšem Poco adagio je Haydn uporabil prepro-

sto tridelno pesemsko obliko; pri ponovitvi je prva tema klavirja oktavirana v violini – tega zvočnega učinka se je skladatelj pogosto posluževal prav v svojih triih. Predvsem zaradi živahnih, skoraj ljudskih tem, kakršne srečamo med drugim tudi v zaključnem »ciganskem« rondoju tega tria, pa se je Haydn ljudem tako priljubil, da so ga imenovali »Papa Haydn«. Vendar Haydn še zdaleč ni dobrodušen očka, ki piše glasbo samo za razvedrilo; tako v njegovi glasbi kot v njem samem se kakor dve nezdružljivi plati iste medalje družita toplina značaja in prodorna misel. Prvo komornoglasbeno delo, ki ga je **Johannes Brahms** objavil, je bil njegov *Klavirski trio št. 1 v H-duru* iz leta 1854. Številne starejše poskuse, zlasti godalne kvartete, je uničil. Naslednje tovrstno delo – *Klavirski trio št. 2 v C-duru, op. 87* – pa je nastalo skoraj trideset let kasneje, v začetku 80-ih let 19. stoletja (1880–82) v Bad Ischlu. Zasnoval ga je hkrati s triom v Es-Duru, vendar slednjega z izjemo izgubljenega prvega stavka ni dokončal. Trio v C-duru je bil končan dve leti kasneje, v tesni povezavi z godalnim kvartetom op. 88. Po številnih izvedbah v zasebnih krogih, ko je Brahms svoje delo še nemalokrat predeloval, je skladatelj igral klavir tudi na prvi javni izvedbi v Frankfurtu na Maini konec leta 1882.

Trio št. 2 je pravzaprav živo nasprotje Brahmsovega prvega tria. Gre za zgoščeno ter z ozirom na tematsko izpeljevanje in oblikovanje umetniško nadvse dovršeno delo, ki pa v izrazu ostaja zadržano. Značilna posebnost tria sta oba notranja stavka, ki sta v molovi tonaliteti, v okvirnih stavkih pa si Brahms naravnost prizadeva, da bi se izognil običajnemu (in s strani poslušalcev pričakovanemu) blišču osnovne C-durove tonalitete. Ta se na več mestih izgubi v zamegljeno ozadje.

Sonatni stavek Allegro razvije kar štiri teme: prva je energična, njej kontrastna druga lirična in tonalno nestabilna; tretja tema v a-molu je zaradi svojih triol in kromatike »madžarsko« obarvana, četrta pa je nekakšna variacija druge. V izpeljavi se Brahms največ posveča glavni, prvi temi, ki se sredi stavka pojavi tudi kot ekspresivna kantilena v Des-duru. Repriza je skoraj dobesedna ponovitev izpeljave, njej pa sledi obsežna koda (oboje podobno kakor v Finalu). Počasni drugi stavek, Andante con moto, se zopet začne z »madžarsko« začinjeno temo, za katero so značilni sinkopirani in kromatični akordi v klavirju; tej sledi 5 variacij, od katerih 2. in 4. pravzaprav variirata

klavirsko spremljavo. V Scherzu nas preseneti hitri, mi-mobežni pianissimo, v osrednjem delu pa se predstavi romantična in zvočna lebdeča melodija. Zaključni Finale je neke vrste sonatni stavek, v njem pa prevladuje duhovita in drzna šaljivost. Zanj so značilni Brahmsovi domisleki, kot je ta, da v izpeljavi namesto teme raje izpeljuje klavirsko spremljavo. Tako kot prvi stavek tudi četrti kulminira v obširno kodo, ki zavzema skoraj četrtno celotnega stavka, in ves čas ohranja napeto tonalno ambivalentnost teme – ta se razreši komaj nekaj taktov pred veličastnim zaključkom stavka.

Felix Mendelssohn Bartholdy je zapustil relativno veliko število komornoglasbenih del, med katerimi najdemo dva klavirska tria, ki sodita med njegova najuspešnejša komorna dela. V tej zvrsti se je Mendelssohn sicer preskusil že zelo zgodaj: svoj prvi klavirski trio je napisal z enajstimi leti (klavirski trio v c-molu, kjer namesto violončela nastopa viola), a delo ni bilo nikoli objavljeno in tudi nima številke opusa. Potem se je posvečal predvsem drugim zvrstvem komorne glasbe, dokler se ni k triu vrnil skoraj dvajset let pozneje. *Klavirski trio v d-molu št. 1, op. 49*, je nastal leta 1839 v Leipzigu, kjer je bil jeseni istega leta tudi prvič izveden. Na nasvet skladateljevega prijatelja, Ferdinanda Hillerja, je Mendelssohn revidiral klavirski part, ki ga je zapisal v bolj romantičnem slogu. To priljubljeno delo mu je v Schumannovi reviziji prineslo tudi slavo »Mozarta 19. stoletja« – žal pa je ta ocena zameglila tudi kasnejše do-jemanje Mendelssohnove glasbe. Skladatelja je glasbena zgodovina še nekaj desetletij nazaj prikazovala predvsem kot glasbenega posnemovalca brez prave globine.

Za delo je značilen zlasti dialoški odnos med violino in violončelom, v katerem se par instrumentov dopolnjuje, si odgovarja in se pogovarja kot par ljubimcev. Oblika je jasna in pregledna, a obenem čisto »romantična«. Prva tema 1. stavka zajema 39 taktov; dopolnjuje jo lirična tema violončela. Violončelo intonira tudi drugo temo, s katero se prične pravi dualizem sonatne oblike v tem stavku, čeprav ta temelji na daljših in bolj razširjenih temah. Bolj nežna druga tema se tudi v izpeljavi pojavi po prvi temi. V reprizi violina prinese nov kontrapunkt glavni temi, ki prevlada tudi v zaključni kodi. Sledeči Andante je podoben značilnim »Pesmim brez besed« : 8-taktno klavirsko epizodo povzame violina, komentira pa jo tudi violončelo. Klavir pri tem podpira duet oz. dialog, ki se

odvija med drugima dvema instrumentoma. Scherzo je prototip mendelssohnovske zvočne lahкотnosti in ple-sne igrivosti, ki se zdi narejen kakor brez šiva (niti nima značilnega tria) – kljub temu v njem ostajajo sledovi tri-delne oblike, kjer se v sredini dramatičnost še stopnjuje. Rondojski Finale pa se začne v pianissimu ter se kljub nastopu stranske teme v godalih ritmično stopnjuje vse do zmagovitega konca. Kljub liričnosti celotnega dela je prav to eden od tistih trenutkov, kjer se pokaže vsa silovita energija Mendelssohnove glasbe.

Katarina Šter

TRIO BRAHMS Z DUNAJA

Dunajski Trio Brahms sestavljajo svetovno znani komor-ni glasbeniki, ki so bili tudi že kot solisti nagrajeni na številnih tekmovanjih. Že leta 1993, ko je bil trio ustano-vljen, so z zelo odmevnim debijem navdušili na festivalu v Lockenhausnu. Sledila so vabila v Kölnsko Filharmonijo in Londonsko dvorano Wigmore ter seveda koncerti in festivalski nastopi v Madridu, Moskvi, St. Peterburgu, Franciji, skandinavskih deželah, v Švici in na Slovaškem. Po uspešni predstavitvi tria v Linškem Brucknerhausu so pripravili enega svojih najodličnejših koncertnih projektov, ko so pod imenom Kvintet Robert Shumann skupaj z Jurijem Bashmetom in Julianom Rachlinom popolnoma prevzeli dunajsko občinstvo. Sedaj redno sodelujejo pred-vsem z glasbenikoma Nikolajem Znaiderjem in Gérardom Causséjem.

V letu 1996 so prejeli prvo nagrado na mednarodnem francoskem tekmovanju komorne glasbe v Elsassu. Zasedba nastopa tudi solistično s trojnimi koncerti, tako so z Dunajskim komornim orkestrom pod vodstvom Charlesa Ansbacherja izvedli Beethovnov trojni koncert na Dunaju, z isto zasedbo so pod taktirko Phillipa Entremonta igrali na Bregenski pomladi ter z Irskim državnim orkestrom in dirigentom Gerhardom Marksonom v Dublinski državni koncertni dvorani.

Pri založbi Naxos so posneli opus Schumannovih kla-virskih triov, s čimer so postali referenčna točka kritičkih ocen. V Veliki Britaniji so pred tremi leti izvedli že svojo deseto angleško turnejo, poleg nastopov v dvorani Wig-

more pa so snemali tudi v studiu BBC in nastopili v živo na radiu BBC 3.

V zadnjih letih se nastopi tria vrstijo po celotni stari celini, tako na Dunaju kot tudi npr. v Frankfurtu, na Schubertija-di, v danskem mestu Roskilde, v madridskem Auditorio Nacional, v Franciji. Luksemburgu, Genfu, Beogradu, Zagrebu in Dublinu. Violinist in violončelist dunajskega tria igrata na izjemne inštrumente: Boris Kuschnir igra na Stradivarijevo violino »La Rouse-Boughton« iz Cremona iz leta 1703, Orfeo Mandozzi pa na violončelo Cremonske delavnice Fran-cesca Ruggerija, iz leta 1675.

JASMINKA STANČUL – klavir

Jasminka Stančul je čla-nica Tria Brahms od leta 2006. Njena glasbena pot se je pričela v njeni nekdanji domovini, v Sr-biji, izobraževanje pa je nadaljevala na dunajski Visoki šoli za glasbo ter na mojstrskem tečaju pri Mariji Tipo v Ženevi.

Njena kariera se je priče-la skokovito vzpenjati po prejetem prvem mestu na Beethovnovem tek-movanju na Dunaju, od takrat je nastopila med drugim tudi z Dunajskim simfoničnim orkestrom, z orkestrom Mozarteum, s Camerato Salzburg, Brucknerjev-im orkestrom iz Linza, Simfoniki iz Prage, Filharmonijo Nürnberg, Berlinskim simfoničnim orkestrom, s Sloven-sko filharmonijo, s Filharmonijo iz Zagreba, Varšave, St. Peterburga, z državnimi orkestri Madžarske in Estonije, s Simfoničnim orkestrom iz Pittsburgha, s Filharmonijo Los Angeles, Simfoničnim orkestrom iz Tokia in mnogimi drugimi.

Med dirigentskimi imeni, pod katerimi je nastopila, naj omenimo naslednje: Alexeev, Bareza, Bartolomé, Baudo, Boni, Fisch, Graf, Horvat, Kobayashi, Korsten, Kuhn,